

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	11
2	PERUSTIETOA AUTOMAATIOSTA	14
2.1	Mitä automaatiolla tarkoitetaan?	14
2.2	Automaatiojärjestelmän rakenne	16
2.2.1	Kellokytkimet	16
2.2.2	Yksikkösäätimet	16
2.2.3	Suljetut järjestelmät	16
2.2.4	Avoimet järjestelmät	17
2.2.5	Käyttöliittymän näkymä	17
2.3	Teesejä, oletuksia ja faktoja	18
2.4	Määritelmiä ja termejä	21
2.4.1	Mittausarvo	21
2.4.2	Anturi	21
2.4.3	Asetusarvo	22
2.4.4	Asetusalue	22
2.4.5	Suureet ja yksiköt	22
2.4.6	Säätöalgoritmi	22
2.4.7	Säätöpoikkeama	23
2.4.8	Toimiyksikkö	23
2.4.9	Erosuure	23
2.4.10	Viritysparameetri	23
2.4.11	Säädön värähtely ja huojunta	24
2.4.12	Säädettävyyys	24
2.4.13	Kuollut aika ja viive	25
2.4.14	Säädin	26
2.4.15	Yölämpötilan pudotus	27

3	AUTOMAATION TOIMINNOT	28
3.1	Mittaus	28
3.2	Mittauksen kalibrointi	29
3.3	Ohjaukset.....	29
3.3.1	Toiminnan ohjaus	29
3.3.2	Aika- ja kalenteriohjaukset.....	30
3.3.3	Häiriötilanneohjaus.....	32
3.3.4	Lukitukset ja pakko-ohjaukset	33
3.3.5	Ohjausten tärkeysjärjestys	34
3.4	Säädöt.....	35
3.4.1	Säädön tarkoitus	35
3.4.2	Säätöpiiri	36
3.4.3	Vakioarvosäätö	38
3.4.4	Ulkolämpötilakompensoitu säätö.....	39
3.4.5	Kaskadisäätö (sarjasäätö).....	39
3.4.6	Sekoitussäätö.....	40
4	AUTOMAATION OSAT JA LAITTEET	41
4.1	Lämpö- ja paineanturi	41
4.2	Moottoriventtiili	45
4.3	Peltimoottori.....	46
4.4	Jäätymissuojatermostaatti	47
4.5	Kiertovesipumppu	48
4.6	Magneettiventtiili	49
4.7	Vuotovahti	50
4.8	Taajuusmuuttaja	51
5	KAUKOLÄMMITYKSEN AUTOMAATIO	52
5.1	Kaukolämmityskiinteistön lämmönjako	52
5.2	Lämmönvaihdin säädön keskiössä	54
5.3	Kiertovesipumpput jakavat lämpöä.....	55
5.4	Paine ja paine-ero.....	55

6	LÄMPIMÄN KÄYTTÖVEDEN AUTOMAATIO	56
7	LÄMMITYKSEN AUTOMAATIO	59
7.1	Vaihtoehtoja lämmityksen säätöön.....	59
7.2	Säätökäyrä (ominaiskäyrä)	60
7.2.1	Säätökäyrän valinta	60
7.2.2	Oikean säätökäyrän etsiminen.....	63
7.2.3	Suuntaissiirto ja muunnostaulukko.....	64
7.2.4	Lattialämmitysverkoston säätökäyrän valinta	65
7.2.5	Ilmanvaihtoverkoston säätökäyrän valinta.....	66
7.3	Lämmitysjärjestelmän käyttöliittymä	67
7.4	Lämmityksen ohjaus	68
7.5	Lämmityksen optimointi	69
7.6	Säädön viritys.....	70
7.7	Kesäsulku, käsisulku vastaan automaatio	71
8	ILMANVAIHDON AUTOMAATIO	74
8.1	Kiinteistön ilmanvaihtojärjestelmät	74
8.1.1	Koneellinen poistoilmanvaihto.....	74
8.1.2	Koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihto	75
8.1.3	Lämmön talteenotolla varustettu ilmanvaihto-/ ilmastointijärjestelmä.....	76
8.1.4	Ilmanvaihtojärjestelmän käyttöliittymä	80
8.2	Ilmanvaihdon säätöjä ja ohjauksia	82
8.2.1	Vakioarvosäätö	82
8.2.2	Poistoilmaohjattu kompensointisäätö (kaskadisäätö)	82
8.2.3	Jälkilämmitys	83
8.2.4	Hiilidioksidipitoisuuteen, kanavapaineeseen tai kosteuteen perustuva säätö.....	83
8.2.5	LTO-laitteiston ohjaus.....	84
8.2.6	LTO ja säädön porrastus.....	89
8.2.7	LTO jäähdytyksessä.....	91
8.2.8	Jäätymissuojaus	92

9	HISTORIATIEDOT JA TRENDIT	94
9.1	Historiatiedot	94
9.2	Trendiesitys	95
10	HÄLYTYKSET	98
10.1	Hälytystyypit.....	98
10.1.1	Ohjelmallinen hälytys.....	99
10.2	Hälytysten kuittaaminen.....	99
10.3	Hälytysrajat	101
10.4	Hälytysviive	101
10.5	Hälytysten priorisointi.....	102
10.6	Hälytyslähteiden itsevalvonta	102
10.7	Huoltohälytys tarpeen mukaan.....	103
11	ONGELMIEN RATKAISEMINEN	104
11.1	Lämmityksen ongelmien ratkaiseminen	104
11.1.1	Ongelma kaukolämmössä.....	104
11.1.2	Ongelma kesäsulussa tai moottoriventtiilissä	106
11.1.3	Ongelmana lämpimän käyttöveden kylmyys.....	107
11.1.4	Ongelmana lämpimän käyttöveden toimintahäiriö	109
11.2	Ilmanvaihdon ongelmien ratkaiseminen	110
11.2.1	Ongelmana IV-verkoston paine	110
11.2.2	Ongelmana alhainen LTO:n hyötysuhde	111
11.2.3	Ongelmana lauennut jäätymissuoja	112
11.2.3	Ongelmana paine-ero ja ristiriitahälytys.....	114
12	ENERGIANKULUTUKSEN HALLINTA TALOAUTOMAATION AVULLA	116
12.1	Järkevä energiankäyttö kiinteistössä	116
12.2	Energian ja veden kulutusseuranta	117
12.3	Lämmitysverkoston tasapainon vaikutus.....	119
12.4	Raportit	119

13 KÄYTTÖ- JA TIETOTURVA	121
13.1 Käyttäjryhmät ja käyttöoikeudet	121
13.2 Tapahtumaloki.....	125
13.3 Tietoturva.....	125
14 AUTOMAATIOJÄRJESTELMÄN HUOLTO JA HOITO	127
14.1 Hälytyslokin seuraaminen ja hälytysten hoito	127
14.2 Kentälaitteiden huolto.....	128
14.2.1 Moottoriventtiilit ja säätöpellit	128
14.2.2 Anturit.....	128
14.2.3 Ilmanvaihtokoneen jäätymissuoja.....	129
14.2.4 Automatiikan ohjaukset.....	130
14.3 Valvontatietokoneen huolto.....	131
15 JÄRJESTELMÄKOULUTUS	133
HAKEMISTO	134